ABDULLAH BİN ZÜBEYR (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramdan. Aşere-i mübeşşereden olan Zübeyr bin Avvâm'ın oğludur. Nesebi Abdullah bin Zübeyr bin Avvâm bin Huveylid bin Esed bin Abdil'uzza bin Kusayyel Kureyşî, el-Esedî'dir. Annesi Hazreti Ebû Bekir-i Sıddîk'in kızı Esmâ'dır. Teyzesi, mü'minlerin annesi Âişe-i Sıddîka'dır.

Medine'de muhacirlerden ilk önce dünyâya gelen çocuk budur. Hicretten yirmi ay sonra (veya birinci senede) (m. 622) Medine yakınındaki Kûba'da dünyâya gelince Muhacirler çok

sevinip rahatladılar. Çünkü, Yahudiler "Biz Muhacirlere sihir yaptık, çocukları olmayacak" diyorlardı. Bu mübârek zâtın doğumu onların yalanlarını ortaya çıkararak hayal kırıklığına uğrattı. Resûlullah efendimiz duâ edip, ismini "Abdullah", künyesini de "Ebû Bekir" koydu. Diğer künyesi "Ebû Hubeyb" idi. Babası tarafından annesi (ninesi) Hazreti Safiyye Resûlullah'ın halası idi.

Yedi yaşında iken babası tarafından Peygamberimize getirildiğinde O'na bîat etme şerefine kavuştu. Hazreti Ebû Bekir devrinden sonra yavaş yavaş çocukluk hayatından çıkarak Hazreti Ömer zamanında kendini göstermeye başladı. 14 (m. 636) senesinde oniki yaşlarında iken babası ile Yermük savaşına gitti. Hazreti Zübeyr bin Avvâm onu sahabeden birine emanet ederek savaşa katıldı. Kendisi de babasını savaşırken at üzerinden seyretti. Yine dört sene sonra 18 (m. 639)'de babası ile birlikte Hazreti Amr İbn-il-Âs'ın kumandanlığında Mısır'ın fethine katıldı.

Geceleri çok ibadet eden Hazreti Abdullah bin Zübeyr aynı zamanda çok cesur, kuvvetli ve kahraman idi. Hicretin 29 (m. 649) senesinde Afrika'da Abdullah bin Sa'd ile Tunus harbine katıldı. Yüzyirmibin düşman askeri ile yirmibin İslâm mücâhidi savaşırken, o birkaç mücâhid ile Bizans ordusu kumandanı Roma asilzâdesi Gregor'u (Cercire) öldürdü. Düşman kuvvetleri bozularak, zaferin kazanılmasında büyük rol oynadı.

Hazreti Abdullah bin Zübeyr otuzuncu sene, Hazreti Sa'îd bin Âs kumandasındaki ordu ile Horasan seferinde bulundu. Aynı sene Hazreti Osman tarafından Kur'ân-ı kerîm'in çoğaltılması için toplanan ilmî heyete davet edildi. Hazreti Osman'ın şehîd olduğu gün onu büyük bir gayretle müdâfaa etti. Ertesi sene 36 (m. 656)'da meydana gelen Cemel vakasında babasının yanında idi.

Hazreti Muâviye 60 (m. 680) senesinde vefât ettikten sonra yerine oğlu Yezîd iktidara geçti. Hazreti Abdullah bin Zübeyr ona bîat etmeyip Hazreti Hüseyin ile beraber Mekke'ye geldi. Yezîd de hemen Abdullah bin Zübeyr üzerine bir ordu gönderdi. Bu ordunun kumandanlığını Hazreti Abdullah'ın baba bir kardeşi Amr bin'Zübeyr yapıyordu. Bu orduyu mağlup ederek onu esîr aldı. Bundan sonra Hazreti Hüseyin'in Kûfe'ye gitmesini tavsiye edince kabûl etti. Ancak Hazreti Hüseyin'in Kerbelâ'da şehîd olduğunu işittiği zaman Yezîd'in adamlarını Hicazdan çıkartarak kendi namına hilafet ilân etti. Bu hadîseler üzerine Mekke ve Medine halkı kendisine bîat etti. Böylece 61 (m. 680/681)'de Hazreti Abdullah bütün Hicaz'a hakim oldu.

Bu hadîselerden iki yıl sonra Yezîd'in gönderdiği Müslim bin Ukbe, Harre savaşı sonunda Medine-i Münevvere'yi ele geçirdi. Bu savaşta Medine halkından ve Eshâb-ı kiramdan pek çok kimse şehîd oldu. Bundan sonra Mekke üzerine giderken vefât edince, yerine geçen Husayn bin Numeyr es-Sekûnî 64 (m. 683) senesi Muharrem ayında Hazreti Abdullah bin Zübeyr'i Mekke'de altmış dört gün muhasara etti. Mekkeliler çok sıkıntı çektiler. Rebî'ül-evvel ayında Yezîd'in ölüm haberi gelince muhasarayı kaldırarak Şam şehrine geri döndüler. Bu sırada Kâ'be-i muazzama yanınca, Hazreti Abdullah yeniden yaptırarak Hacer-ül-esved'i de içeriye aldırdı. Peygamberimizin (aleyhisselâm) türbesini tamir ettirdi. Yezîdin vefâtından sonra Hicaz, Yemen, Irak, İran ve Horasan halkı kendisine bîat edip halife olarak tanıdılar. Dokuz sene Mekke'de halîfe oldu. Yalnız Mısır ve Şam bölgesi Emevîlerin elinde kaldı.

Hazreti Abdullah elinde bulunan yerlere, kendine sadık kimseleri göndererek hükümeti kuvvetlendirmeye başladı. Emevîlerin iktidarı zayıfladı. Ancak 65 (m. 684) yılında Hazreti Abdullah'ın en yakın taraftarlarından ve lehine çalışan kumandanlarından Dahhak el-Fihri'nin Merdi Rahit savaşında mağlup olup şehîd edilmesi Emevîleri rahatlattı. Bu arada kendisi haricileri de sıkıştırdı.

Abdülmelik bin Mervan 65'de Emevîlerin başına geçince Şam ve Mısır'da hükümeti kuvvetlendirdi. Irak'a asker sevk edip İbni Zübeyr'in kardeşi Mus'ab bin Zübeyr'i öldürdü. Sonra Haccac bin Yûsuf es-Sekafî'yi Hicaz'a gönderdi. Haccac 72 (m. 691)'de Mekke-i mükerreme'yi kuşattı. Ebî Kubeys Dağı üzerine mancınık kurup oradan Mescid-i Haram üzerine taşlar atarak şehri tahrib etti. Muhasara altıbuçuk ay sürdü. Bu esnada Hazreti Abdullah'ın gösterdiği kahramanlık ve yiğitlik her türlü tarifin üstündedir. Hazreti Abdullah bin Zübeyr bir savaş esnasında bir gün annesini ziyârete gitti. A'ma ve hasta bulunan, fakat çok yüksek kuvvetli bir imâna sahib olan o büyük sahabiyeye (teselli etmek için): "Ölümde rahatlık vardır" deyince o mübârek annesi de "Sen galiba benim ölümümü temenni ediyorsun. Hayır. Ben senin galip veya mağlup olduğunu öğrenmedikçe ölmeyi arzu etmiyorum. Sen ya Allah yolunda şehîd olursun, ben de bu acıya sabrederek mükafatını Allahü teâlâdan beklerim veya zafer kazanırsın ben de bununla sevinirim" diye karşılık verdi.

Hazreti Abdullah bin Zübeyr şehîd olmadan bir gün önce taraftarları dağıldı. Aralarında oğulları Hamza ve Hubeyb'in de bulunduğu onbin kadarı Haccac'a teslim oldu. Yalnız Zübeyr

ismindeki oğlu yanında kaldı. Bu halde annesini tekrar ziyâret etti. Annesi Esma savaşa devam etmesini söyleyerek nasîhat ve duâ etti. Tekrar savaş meydanına atılan Hazreti Abdullah hücum ettiği düşman kuvvetlerini darmadağın ediyordu. Bir aralık “Makam” denilen mübârek yerde iki rekât namaz kıldı. Yeniden harbe girdi. Bu esnada alnına gelen bir mancınık taşı ile ağır şekilde yaralandı. Yüzünden kan akmaya başladı. Her tarafını saran Haccac’ın askerleri üzerine atılıp şehîd ettiler.

73 (m. 692) senesinde şehîd olduğu zaman yetmişüç yaşında idi. Annesi, Haccac’ın karşısına çıkıp acı ve doğru sözler söyledi. Birkaç ay sonra da vefât etti. Abdülmelik bin Mervan Kâ’benin bir duvarını yıktırarak yeniden yaptırdı. Hacer-i esvedi eski yerine koydurup son şeklini verdi. Bugünkü Kâ’benin üç duvarı Abdullah (radıyallahü anh), bir duvarı Abdülmelik yapısıdır.

Peygamber efendimizden doğrudan hadîs-i şerîf rivâyet etti. Ayrıca babasından, Hazreti Ebû Bekir, Hazreti Ömer ve Hazreti Osman’dan teyzesi Hazreti Aişe’den, Hazreti Ali ve Süfyân bin Ebû Züheyr es-Sekafî’den hadîs-i şerîfler bildirdi. Kendisinden de, kardeşi Urve, Oğulları Âmir ve Ubbad, yeğeni Muhammed bin Urve, Ebû Ziban, Urve bin Amr-i Selmânî, Atâ, Tâvûs, Amr bin Dinar, Veheb bin Keysan, Sâbitî Bennânî ve diğer zatlar rivâyet etti. Rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden bazıları şunlardır:

“Bulut ve meleklerin onun korkusundan kendisini tesbih ettiği Allahü teâlâ’yı noksan sıfatlardan tenzih ederim.”

“Herhangi bir memlekette vefât eden Eshâbımdan biri, kıyâmette mahşer yerine giderken, o memleketin müslümanlarına önder olur ve onların önlerini aydınlatır.”

“Benim mescidimde kılınan namaz, Mescid-i Haram hariç, diğer mescidlerde kılınan namazlardan efdaldir. Mescid-i Haram’da (Kâ’be’de) kılınan bir namaz, burada (Peygamber mescidinde) kılınan 100 namazdan efdaldir.”

“Dünyada ipek giyen, âhirette giyemez.”

“Nikâhı ilân ediniz.”

“Allah yolunda bir gece bekçilik yapmak bin gündüzü oruçlu geçmekten efdaldir.”

“Süt emen ve süt emilen biribirine namahrem değildir.”

“Peygamber efendimiz iftitâh tekbiri alırken parmaklarını kulak yumuşaklığına değdiriyordu.”

“Eğer ümmetimden, Allah’dan başkasını dost edinseydim, Ebû Kuhâfe’nin oğlunu (Ebû Bekir’i) dost edinirdim. Ancak o din kardeşim ve (hicret esnasında) mağaradaki arkadaşımdır.”

Eshâb-ı kiramın tefsîr, hadîs ve fıkıh âlimlerinden ve Abâdile (dört Abdullah)’dan biridir. Kendisinden Sahihayn’da (Buhârî ve Müslim) otuzüç hadîs-i şerîf rivâyet edilmiştir. Bunların altı tanesi Buhârî’dedir. Rivâyet ettiği otuzüç hadîs-i şerîfin tamamı Ahmed bin Hanbel’in (radıyallahü anh) Müsned adlı hadîs kitabında mevcûttur. Hazreti Osman’ın zamanında Kur’ân-ı kerîmi çoğaltma heyetinde bulundu. İslâmiyette ilk olarak yuvarlak gümüş parayı, Mekke-i Mükerreme’de Abdullah bin Zübeyr (radıyallahü anh) bastırdı. Paranın bir yüzünde “Muhammedün Resûlullah” diğer yüzünde “Allah vefakâr ve adâletli olmayı emretti” yazılı idi.

Hazreti Abdullah kahramanlık ve cesâretiyle birlikte çok ibadet ederdi. Namazda o kadar huzûra dalar giderdi ki, kamış gibi dikilir kalırdı. Secdeye varır, dalar giderdi. Gündüzleri oruç tutardı. Babası onun hakkında, “İnsânların Ebû Bekir’i Sıddîk’a en çok benzeyenidir” buyurmuştur. Peygamber efendimiz, Habeşistan hükümdârı Necaşî’nin hediye ettiği harbeyi (kısa mızrak şeklinde bir silah) yanında taşır, namaz kılarken sütre olarak önüne koyardı. Dört halife (radıyallahü anh) de bunu yanlarında taşırlardı. Bundan sonra Hazreti Abdullah’ın eline geçince şehîd oluncaya kadar yanından ayırmadı.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Vefeyât-ül-a’yân cild-3, sh. 71

2) El-A’lâm cild-4, sh. 87

3) Kâmûs-ül-a’lâm cild-4, sh. 3101

4) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 976

5) Eshâb-ı Kirâm sh. 139

6) Tehzîb-üt-tehzîb cild-5, sh. 213

7) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-4, sh. 3